

เมื่อไรจะหยุดฟุ่มเฟือย

สุดจิต นิमितกุล

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของชาวไทย ไม่ว่าจะเป็นคนมั่งมีหรือยากจนเพียงใด ถ้ายึดการดำรงชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้วจะสามารถทำให้ดำรงชีวิตต่อไปอย่างมีความสุขและยั่งยืน กล่าวคือ ใช้ชีวิตอยู่บนฐานของความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน ปรัชญานี้จะต้องใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตทุกๆ เรื่องในข้อเท็จจริงปัจจุบัน คนไทย

และสังคมไทยยังใช้ชีวิตที่มีความฟุ่มเฟือยอยู่เป็นจำนวนมาก เราจะสังเกตได้จากการใช้ชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย แม้ในขณะทำงานก็ไม่ให้ความสำคัญกับการประหยัด ทั้งวัสดุและอุปกรณ์ คือมีการใช้อย่างฟุ่มเฟือย เกินความจำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตประจำวันของบุคคลก็ไม่มีทิศทางหรือแนวทางปฏิบัติทั้งการใช้น้ำ ไฟ เป็นไปอย่างฟุ่มเฟือย ทั้งๆ ที่สามารถจะประหยัดได้ การหุงหาอาหารก็เป็นไปอย่างฟุ่มเฟือยกินครึ่งทิ้งครึ่ง เราไม่ได้ฝึกฝน หรือให้ความสำคัญกับการประหยัดมาตั้งแต่เด็กโดยขาดตัวอย่างที่ดีเป็นแนวทางปฏิบัติ ตรงกันข้ามกับประเทศตะวันตก หรือแม้แต่ในเอเชียบางประเทศ เช่น ญี่ปุ่น เน้นการประหยัดในการดำเนินชีวิต และการทำงาน โดยมีวิถีชีวิตหรือจิตสำนึกในการใช้ชีวิตอย่างประหยัดหรือไม่ฟุ่มเฟือย เมื่อแต่ละบุคคลไม่ประหยัดและฟุ่มเฟือย ส่งผลให้สังคมและหน่วยงานเดินไปในทิศทางเดียวกัน ฉะนั้นจึงมีคำถามว่าเมื่อไหร่คนไทยจะหยุดฟุ่มเฟือยเสียที

ในการกินอยู่ของสังคมไทย มีลักษณะฟุ่มเฟือยในทุกโอกาส เช่น จัดโต๊ะจีนโดยรินน้ำปลา และเครื่องปรุงไว้ก่อนโดยไม่แน่ใจว่าจะใช้หรือไม่ เมื่อไม่ใช้ก็ต้องทิ้งไป เป็นต้น นอกจากนั้น การรินน้ำใส่แก้วไว้ก่อนโดยเน้นความสะดวกแต่น้ำนั้นอาจไม่ถูกบริโภคก็ต้องทิ้งไปเช่นกัน การตักอาหารมาเยอะ แต่ทานไม่หมดก็ถือเป็นการฟุ่มเฟือยเช่นกัน การใช้ทรัพยากรโดยประหยัดไม่ฟุ่มเฟือยต้องยกย่องให้แก่ญี่ปุ่น ซึ่งมีแนวทางการปฏิบัติที่ควรนำมาเป็นแนวทาง ไม่ว่าจะเป็นการกินอยู่ การใช้น้ำ การใช้ที่ดิน และการใช้อาคารสถานที่โดยประหยัดแทบทั้งสิ้น

ถึงเวลาแล้วที่สังคมไทยจะต้องรณรงค์การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย โดยเริ่มตั้งแต่เด็ก โดยเริ่มที่ครอบครัว โดยพ่อแม่จะเป็นครูคนแรกในการให้ความรู้และปฏิบัติให้เป็นตัวอย่างแก่บุตรหลานในการใช้ชีวิตอย่างประหยัด สถาบันต่อไปคือ โรงเรียน ครู จำเป็นจะต้องเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียนโดยทั่วไปในการมีชีวิตและปฏิบัติอย่างประหยัดไม่ฟุ่มเฟือย

การสร้างจิตสำนึกและรณรงค์ให้ทุกคนมีวิถีชีวิตประหยัดไม่ฟุ่มเฟือยถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเบื้องต้น และเป็นฐานในเรื่องอื่นๆ ต่อไปโดยอาศัยครอบครัว และโรงเรียนแล้ว ประเด็นที่จะต้องสร้างความเข้าใจต่อไปคือ ความสำนึกของแต่ละบุคคลโดยสร้างให้ทุกคนตระหนักดีว่า ค่าใช้จ่ายใดๆ ที่เกิดขึ้นจากตัวเรา เราจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบเองทั้งสิ้น ในประเด็นนี้มีความสำคัญไม่น้อย เพราะปัจจุบันมีหลายกรณีที่ปัจเจกคนได้ผลกระทบจากความรับผิดชอบจากการที่ตนไม่ประหยัด และฟุ่มเฟือย ให้มาเป็นภาระแก่สาธารณะ ไม่ว่าจะเป็นการผลกระทบมาโดยตรง หรือทางอ้อม ผู้เขียนเห็นว่าคนไทยยังขาดจิตสำนึกในประเด็นนี้มาก คือ ไม่ได้คาดการณ์ถึงกรณีที่ตนกระทำและตนเองไม่สามารถหรือไม่พร้อมที่จะรับผิดชอบ จึงทำให้สังคมวุ่นวายและเกิดปัญหาตามมามากมาย ฉะนั้น ผู้รับผิดชอบโดยการจะต้องทำความเข้าใจ และชี้แจงให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าใจอย่างถ่องแท้ ซึ่งแนวความคิดนี้ในหลายประเทศได้ใช้เป็นหลักในการรับผิดชอบ คือ หลักใครใช้ชื้อนั้นจะต้องเป็นคนจ่าย (user pay principle) คือ ถ้าคุณไม่ประหยัดคุณจะต้องจ่ายตามที่คุณใช้ ใช้มากจ่ายมาก ใช้น้อยจ่ายน้อย ใช้หลักการนี้ โดยเคร่งครัด แต่ไทยเราหลายเรื่องหลงเป็นคนจ่าย เราไม่ค่อยรู้สึก

การหยุดฟุ่มเฟือยนอกจากจะเป็นประโยชน์นานาประการแล้ว ยังเป็นการดำเนินชีวิตตามรอยพระยุคลบาทอีกด้วย คือ ชีวิตพอเพียง เราจะได้ยินบ่อยๆ ถึงการรณรงค์ให้คนไทยทำบัญชีครัวเรือน เพื่อให้รู้รายรับรายจ่าย เพื่อทราบข้อเท็จจริง และเป็นช่องทางปรับปรุงรายได้รายจ่ายให้เหมาะสม คือลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และลดอ้อมพยายามหยุดความฟุ่มเฟือยนั่นเอง หลายกรณีเราใช้จ่ายแบบไม่มีเหตุผล ซึ่งจุดนี้ทำได้อาจเกิดความฟุ่มเฟือยได้คือ จ่ายไปโดยไม่จำเป็น ซึ่งทางวิชาการเรียกว่า รายจ่ายดังกล่าวไม่ก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งตรงกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ว่ามีเหตุและผล

การแจกเครื่องอุปโภค บริโภค ตามวาระต่างๆ เช่น การแจกน้ำ แจกผ้าห่ม และเสื้อกันหนาวทุกๆ ปี อาจกล่าวได้ว่าเป็นการฟุ่มเฟือยเช่นกัน เพราะเป็นการจัดการแบบผักชีโรยหน้าโดยไม่มีข้อมูลว่า

ในแต่ละหมู่บ้านมีคนที่ครัวเรือน จำนวนคนเท่าไร เมื่อปีนี้แจกแล้วปีต่อไปไม่ควรแจกอีก นอกจากจะซ้ำซากแล้วยังสิ้นเปลืองโดยใช่เหตุ ฉะนั้น เบื้องต้นจะต้องมีข้อมูลครัวเรือนจำนวนคนและแหล่งที่รับบริจาค สำหรับแจกน้ำในฤดูแล้ง ก่อนอื่นจะต้องสร้างจิตสำนึกประหยัคก่อน ในการใช้น้ำประเด้นถัดไปคือให้ชาวบ้านเรียนรู้ว่า ครัวหนึ่งๆ จะต้องใช้น้ำดื่มและน้ำใช้ ปริมาณมากน้อยเพียงไร และพยายามให้แต่ละครัวเรือนช่วยตัวเองก่อน หลวงควรเข้าไปช่วยในกรณีจำเป็นเท่านั้น เพราะค่าใช้จ่ายปีหนึ่งๆ เป็นจำนวนมาก หรืออาจกล่าวได้ว่าฟุ่มเฟือย การแจกน้ำ และสิ่งของต่างๆ ควรมีการวางระบบ หรือเป็นการปฏิรูประบบใหม่ได้แล้ว เพื่อเป็นการหยุดความฟุ่มเฟือยทางหนึ่ง หรือกล่าวเป็นภาษาชาวบ้านว่า ตำน้ำพริกละลายแม่น้ำ

สรุปได้ว่า ความฟุ่มเฟือยอาจเกิดขึ้นโดยรัฐไม่มีข้อมูล ไม่มีนโยบายในการจัดการแต่ละเรื่องอย่างเป็นระบบ ถึงเวลาที่จะหันมาปฏิรูปเรื่องการจัดการทรัพยากรเสียใหม่ สำหรับคนทั่วไปจะต้องรณรงค์ให้ปัจเจกชนหันมารับผิดชอบ ตนเองให้มากเพราะหลักตนเป็นที่พึ่งของตนยังคงเป็นปรัชญาที่ทันสมัยอยู่ตามหลักพุทธศาสนา ถ้าเขาตระหนักดีว่าจำเป็นต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายใดๆ ที่เกิดขึ้น เขาก็จะระมัดระวัง ไม่ฟุ่มเฟือย ผู้รับผิดชอบถัดไปคือ ชุมชน และสังคม ผู้เขียนคิดว่า เขาควรพัฒนาสังคมของเขาไปสู่สังคมสวัสดิการโดยชุมชน รัฐ และประชาชน เข้ามาร่วมกันรับผิดชอบในการดำเนินชีวิต

